

SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA
Pf.II.21.591/2016/8. szám

A Szegedi Ítéltábla a Mészáros Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Csikász Levente ügyvéd) által képviselt felperesnek - dr. Bohács Zsolt ügyvéd által képviselt alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Szegedi Törvényszék 2016. október 20. napján kelt 1.P.22.521/2015/20. számú ítélete ellen a felperes 21. sorszám alatt benyújtott fellebbezése alapján lefolytatott másodfokú eljárásban meghozta a következő

í t é l e t e t:

Az elsőfokú bíróság ítéletét **részben**, az alábbiak szerint **megváltoztatja**.

A felperes és a **(alperesi jogelőd neve)** Zrt. között 2007. május 21. napján létrejött **(kölcsönszerződés száma)** számú kölcsönszerződést érvényessé nyilvánítja akként, hogy az induló ügyleti kamat éves értékét 11,60 %-ban határozza meg.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül adja ki a felperesnek az **(gpjmú frg.rszm.-a)** forgalmi rendszámú Toyota Corolla típusú gépjármű törzskönyvét, valamint töröltesse a vételi jogát a gépjármű törzskönyvéből, forgalmi engedélyéből és a hatósági nyilvántartásból.

Kötelezi az alperest, hogy az állami adóhatóság külön felhívására fizessen meg a Magyar Államnak 70 452 (hetvenezer-négyszázötvenkettő) Ft elsőfokú eljárási illetéket. Az ezt meghaladóan feljegyzett 137 810 (százharminchétezer-nyolcszáztíz) Ft elsőfokú eljárási illetéket az állam viseli.

Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 59 000 (ötvenkilencezer) Ft másodfokú perköltséget.

A feljegyzett 228 147 (kettőszázhuszonnyolcezer-száznegyvenhét) Ft fellebbezési eljárási illetékből az alperes köteles megfizetni 48 000 (negyvennyolcezer) Ft-ot a Magyar Államnak az állami adóhatóság felhívására, míg az ezt meghaladó 180 147 (száznolcvanezer-száznegyvenhét) Ft fellebbezési eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

A felperes és az alperes jogelődje, a **(alperesi jogelőd neve)** Zrt. (a továbbiakban: alperes) 2007. május 21. napján **(kölcsönszerződés száma)** számmal jelölt deviza alapú kölcsönszerződést

kötöttek egymással az **(gpjmú frg.rszm.-a)** forgalmi rendszámú Toyota Corolla típusú gépjármű vételárának finanszírozására. Az egyedi kölcsönszerződésben a felek a mértékadó devizanemet svájci frankban, a teljes hiteldíjmutatót 12,57 %-ban határozták meg. Rögzítették továbbá a havi törlesztő részletek összegét (34 179 Ft), számát (84 db), esedékességét és az összes törlesztő részlet összegét (2 871 036 Ft). A kamat- és az árfolyamváltozás {kamatváltozás I. és kamatváltozás II. (árfolyamváltozás)} elszámolásának módjaként az ún. fix deviza konstrukcióban állapodtak meg. A szerződés 2. pontjában rögzítették, hogy a kölcsönszerződésben nem szabályozott kérdéseket az annak elválaszthatatlan részét képező, az alperes hitelezési tevékenységére vonatkozó **(üzletszabályzat jelölése)**. megjelölésű üzletszabályzata (a továbbiakban: Üsz.) tartalmazza. A szerződés 3. pontjában foglalt nyilatkozata szerint a felperes kijelentette, hogy az egyedi kölcsönszerződésben, az annak elválaszthatatlan részét képező opciós és adásvételi szerződésben, valamint az üzletszabályzatban foglaltakat megismerte, megértette, azokat a szerződés aláírásával magára nézve kötelezőnek ismeri el, az üzletszabályzat átvételét a szerződés aláírásával nyugtazza.

Az Üsz. a jelen jogvita elbírálása szempontjából releváns alábbi rendelkezéseket tartalmazza.

I.7.: „Havi Fix konstrukció: Amennyiben a mértékadó devizanem nem forint, a Kölcsönbevevővel a kamatváltozás I. és II. elszámolása a futamidő végén történik, amennyiben a futamidő alatt nem következik rendkívüli kamat és/vagy árfolyam esemény.”

- I.17.: „Mértékadó devizanem: az egyedi kölcsönszerződésben meghatározott devizanem.”

- I.22.: „Árfolyam: a Takarékbank Rt. által a mértékadó devizanemre kiemelt ügyfelek számára jegyzett hivatalos forintban kifejezett árfolyam.”

- I.23.: „Rendkívüli árfolyamesemény: Rendkívüli árfolyameseménynek minősül az árfolyam szélsőséges mértékű (25 %-ot meghaladó) növekedése a mértékadó árfolyamhoz képest vagy egyéb, a Magyar Nemzeti Bank mint jegybank által foganatosított rendkívüli intézkedés (például intervenciós sáv eltolása, egyéb pénzüpi szabályok megváltoztatása), amely a forint árfolyamot a jövőben szélsőségesen befolyásolhatja.”

- I.24.: „Mértékadó árfolyam: a mértékadó devizanem vételi árfolyama az egyedi kölcsönszerződés létrejötte napján”

- I. 25.: „Kamatváltozás:

b) Kamatváltozás II. (árfolyamváltozás): a mértékadó árfolyam és a fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam változásának függvényében az alábbi képlet szerint meghatározott kamatkülönbözet:

Kamatváltozás II. = $\text{fizetési kötelezettség} \times ((\text{fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam} / \text{mértékadó árfolyam}) - 1)$.

- IV.7.: „Amennyiben az elsődleges biztosíték opció és az egyedi kölcsönszerződés futamideje 5 évnél hosszabb, úgy Kölcsönbevevő köteles a Hitelező felszólítására - az eredeti feltételekkel egyező tartalommal - ismét vételi jogot engedni, amelynek időtartama legalább a szerződés lejártát követő 3 hónap.”

- IV.9.: „Amennyiben a Kölcsönbevevő a kölcsönszerződésben foglalt valamennyi kötelezettségét teljesítette, úgy a Hitelező köteles a gépjármű törzskönyvét és a korlátozó bejegyzések törléséhez szükséges nyilatkozatot kiadni.”

- V.6.: „Amennyiben a kölcsönszerződésben megjelölt „mértékadó devizanem” nem magyar forint (HUF) a kölcsönszerződés deviza alapú szerződés, amely esetben a Kölcsönbevevő vállalja a mértékadó devizanem és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatokat. Az árfolyamváltozás lehetséges mértéke Euró esetében a mindenkori intervenciós sáv nagysága alapján limitálható, míg egyéb devizák esetében további kockázatot jelent az adott deviza és a Euró keresztárfolyamának változása.”

- VI.1.: „A Kölcsönbevevő köteles a hatósági nyilvántartásba, a gépjármű forgalmi engedélyébe és a törzskönyvébe a Hitelező javára - Felek között létrejött szerződésnek megfelelően - a vételi jogot vagy a jelzálogjogot és annak biztosítására az elidegenítési és terhelési tilalmat bejegyeztetni és ennek megfelelően úgy rendelkezni, hogy a hatóság a törzskönyvet a hitelező mint a korlátozás jogosultja részére küldje meg”.

- XI. 1. pont: „Havi fix konstrukció esetén a kölcsönszerződés futamideje a Felek minden egyéb külön jognyilatkozata nélkül meghosszabbodik, a Kamatváltozás I. és II. megfizetésére rendelkezésre álló fizetési határidő időpontjáig. A Kamatváltozás miatti kamatkülönbözetet a Kölcsönbevevő a havi törlesztőrészekben fizeti meg úgy, hogy a havi törlesztőrészek összegének mértéke nem változik. A kamatkülönbözet a tőketörlesztés terhére kerül elszámolásra, amelynek arányában a szerződés futamideje módosul. „

A peres felek a kölcsönszerződés megkötésével egyidejűleg a kölcsön visszafizetésének biztosítására vételi jogot alapítottak a kölcsönösszegeből vásárolt gépjárműre. A szerződés 5. pontja szerint az alperes a vételi jogot a szerződés aláírásától számított 5 éves időtartam alatt, de legfeljebb addig az időpontig gyakorolhatja, amíg a felperes a kölcsönszerződésből eredő tartozását maradéktalanul nem teljesítette. A felek a vételi jog biztosítására az opciós joggal terhelt gépjárműre elidegenítési és terhelési tilalmat is kikötöttek (opciós szerződés 7. pont).

A Lombard cégcsoport 2000. VII. 17. napján együttműködési megállapodást kötött a **(H.)** Autóház Kereskedelmi és Szolgáltató Kft-vel, amelyben felhatalmazta a kereskedőt, hogy az általa írásban engedélyezett feltételekkel kölcsön, lízing és bérleti szerződéseket kössön a nevében. A megállapodás I.4.2. pontja értelmében a kereskedő képviselőként az általa felhatalmazott munkavállalói jogosultak eljárni. Ezek között szerepelt a kölcsönszerződést az alperes képviselőként aláíró **(személy neve)** (20.P.21.986/2013/4./A/2., 8/A/3.).

Az alperes a 2014. február 24. napján kelt nyilatkozatával **(személy neve)** eljárását írásban jóváhagyta.

Az alperes a 2014. évi XL. tv. alapján (a továbbiakban: DH2 tv.) szerinti elszámolást elkészítette, abban az induló ügyleti kamatlábat 11,60 %-ban tüntette fel. Az elszámolás felülvizsgálatnak minősül.

A felperes többször módosított és pontosított keresetében kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest 783 826 Ft megfizetésére, a gépjármű törzskönyvének a kiadására, továbbá arra, hogy töröltesse a vételi jogát, valamint a javára szóló elidegenítési és terhelési tilalmat a gépjármű törzskönyvéből, forgalmi engedélyéből és a hatósági nyilvántartásból. Keresetét elsődlegesen arra alapította, hogy a kölcsönkötelelem - amelynek rendelkezéseit az egyedi kölcsönszerződés, az üzletszabályzat és a hirdetmény tartalmazza - a felek közötti akarategyezés hiányában nem jött létre, ebből következően az azt biztosító opciós szerződés sem. Másodlagos hivatkozása szerint a kölcsönszerződés, az üzletszabályzat, a hirdetmény és járulékos jellege miatt az opciós szerződés érvénytelen. E körben keresete jogalapjaként a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) szerződéskötéskor hatályos 213. § (1) bekezdés a) - f) pontjait, 210. § (2) bekezdését, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959-es Ptk.) 200. § (2) bekezdését, 217. §-át és 209/A. § (2) bekezdését jelölte meg.

Álláspontja szerint miután a szerződések nem jöttek létre, a felek a jóhiszemű jogalap nélküli birtoklás illetve jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint kötelesek elszámolni, továbbá köteles az alperes a törzskönyvet kiadni és töröltetni a vételi jogot, valamint az elidegenítési és terhelési tilalmat. Az érvénytelenség alkalmazni kért jogkövetkezményeként elsődlegesen az eredeti állapot helyreállítását, másodlagosan a szerződés ítélethozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítását kérte azzal, hogy mindkettő eredménye a keresetében megjelölt marasztalási összeg. A jogalap tekintetében közbenső ítélet meghozatalát kérte.

A keresete indokait illetően kifejtette, az üzletszabályzat és a hirdetmény lényeges szerződési feltételeket tartalmaznak, s miután azok egyedileg nem kerültek megtárgyalásra, a szerződés nem tekinthető létrejöttnek. Véleménye szerint a deviza alapú elszámolás körébe tartozó rendelkezések a szokásos szerződési gyakorlattól eltérnek, ezért azok - az 1959-es Ptk. 205/B. § (2) bekezdésében írt feltételek hiányában - nem váltak a szerződés részévé. Kiemelte, a szerződések alaki hibában szenvednek, mert sem az együttműködési megállapodás, sem pedig a kereskedő aláírása nem felel meg a jogszabályi előírásoknak a kettős aláírás illetve a képviseleti láncolat feltüntetésének hiányában.

Hivatkozása szerint a kölcsönszerződés a Hpt. 213. § a) - f) pontjaiban írt kötelező tartalmi elemeket nem, illetve nem megfelelően tartalmazza, egyebek között nem tünteti fel devizában a kölcsön és a törlesztő részletek összegét, ezek a hiányosságok pedig elsődlegesen a szerződés létre nem jöttét, másodlagosan érvénytelenségét eredményezik. Érvelése szerint árfolyam-különbözetből eredő fizetési kötelezettség nem terheli, egyrészt mivel a Hpt. 203. § (1), (6) és (7) bekezdésének megfelelő kockázatfeltáró nyilatkozat nem készült, másrészt arra figyelemmel, hogy a szerződés árfolyamváltozásból eredő fizetési kötelezettségre vonatkozó rendelkezései nem világosak, nem érthetőek, ezáltal tisztességtelenek. Ugyanezen okból tekintette tisztességtelennek a deviza alapúságra vonatkozó szerződési feltételeket is. Kifejezetten hivatkozott ezen túl a kölcsönszerződés 3. pontjában írt, az üzletszabályzat átvételére, megismerésére, megértésére vonatkozó rendelkezés tisztességtelenségére.

Az alperes ellenkérelmében az induló ügyleti kamat éves százalékos értéke feltüntetésének hiánya miatti érvénytelenséget elismerte, kérte a szerződés érvényessé nyilvánítását akként, hogy a bíróság ítéletével pótolja az éves induló kamat értékét, azt 11,61 %-ban határozza meg. Ezt meghaladóan a kereset elutasítását kérte. Védekezése szerint a perbeli szerződéseket képviselő útján kötötte a (H.) Kft-vel kötött együttműködési megállapodás alapján. Álláspontja szerint az üzletszabályzatban szereplő tájékoztatás és egyéb rendelkezések alapján a felperes tudott arról, hogy az árfolyamváltozás érinti a fizetési kötelezettségét. Kiemelte, a szerződés a Hpt. 213. §-ában foglalt valamennyi tartalmi elemet rögzíti az ügyleti kamat százalékos megjelölésének kivételével, azokban, illetve a szerződés minden lényeges tartalmi elemében megállapodtak a felperessel. A kölcsönszerződés általános szerződési feltételnek minősülő rendelkezései a szerződés részévé váltak, hiszen a felperes számára annak megismerhetőségét biztosította. Hangsúlyozta, a felperes teljes bizonyító erejű magánokiratban nyilatkozott az Üsz. megismeréséről és elfogadásáról. Előadta, a Hirdetmény közzétételének helyét az Üsz. feltüntette, ezzel annak megismerhetősége ugyancsak biztosított volt a felperes számára. Vitatta a felperesi elszámolás összecszerúságát is, mivel az figyelmen kívül hagyta a felperest az üzletszabályzat alapján terhelő egyéb fizetési kötelezettségeket. Érvelése szerint a törzskönyv birtokban tartásának joga a kölcsönszerződés atipikus biztosítéka, ezért mindaddig jogszerűen tagadja meg a törzskönyv kiadását, amíg a felperes nem teljesíti maradéktalanul a fizetési kötelezettségeit. Előadta, a gépjárműre nem lett bejegyezve elidegenítési és terhelési tilalom, ezért a felperes erre irányuló kérelme emiatt is alaptalan.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította és kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 50 000 Ft perköltséget, továbbá megállapította, hogy a le nem rótt elsőfokú eljárási illetéket az állam viseli. Határozatának indokolása szerint egyetértett a felperesnek azzal az álláspontjával, hogy a perbeli szerződés a Hpt. 210. § (1) bekezdése alapján írásbeli alakhoz kötött. Rámutatott, ennek hiánya a szerződés semmisségét eredményezi, nem jelenti azonban azt, hogy a szerződés nem jött létre. Álláspontja szerint nincs olyan rendelkezés, amely előírta volna, hogy az együttes cégjegyzésre jogosult szervezeti képviselők csak együttesen gyakorolható képviseleti jogra szóló meghatalmazást adhatnak harmadik személy részére. Erre figyelemmel úgy ítélte meg, hogy a csatolt együttműködési megállapodás alapján a kereskedés a perbeli szerződés megkötésénél önálló aláírási joggal rendelkezett, s miután a szerződésből kitűnik, hogy a szerződéskötésnél közreműködő természetes személy azt nem a saját nevében, hanem az alperes képviseletében írta alá, alaptalannak minősítette a felperes alaki hibára való hivatkozását.

Rámutatott, a feleknek a szerződés létrejöttéhez szükséges lényeges vagy bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésben való megállapodását nem csak egyedileg megtárgyalt feltételek, hanem általános szerződési feltételek is tartalmazhatják. A felperes egyedi szerződésben tett - az Üsz. megismerését és elfogadását tartalmazó - nyilatkozatára utalva megállapította, hogy az Üsz-ben foglalt általános szerződési feltételek a szerződés részévé váltak. Nem fogadta el azt a felperesi érvelést, hogy az üzletszabályzatnak a deviza alapú elszámolásra, az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szabályai a szokásos szerződési gyakorlattól eltérő rendelkezések, ezért azok külön figyelemfelhívó tájékoztatás hiányában nem váltak a szerződés részévé. Utalt arra, a felperes korábban maga is kötött a perbelivel azonos tartalmú deviza alapú kölcsönszerződést az alperessel.

Megállapítása szerint a felek szerződése az annak létrejöttéhez szükséges valamennyi, a Hpt. 210. § (2) és az 1959-es Ptk. 523. § (1) és (2) bekezdése által megkövetelt lényeges tartalmi elemet rögzíti. Egyetértett ugyanakkor a felperessel abban, hogy az induló ügyleti kamat éves százalékos értéke feltüntetésének a hiánya a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontja alapján a szerződés semmisségét eredményezi. Okfejtése szerint azonban az induló kamatláb felülvizsgált elszámolás során történő meghatározásával ez az érvénytelenségi ok elhárult, és ezáltal a szerződés érvényessé vált. Kiemelte, miután a felülvizsgált elszámolásra az érvényessé vált szerződési tartalomnak megfelelően került sor, az érvénytelenség anyagi jogi jogkövetkezményeinek levonása teljes körűen, tovább már nem vitatható módon megtörtént. Erre figyelemmel a felperesnek már nincs védelemre szoruló anyagi joga, így keresetösségének joga.

A Hpt. 213. § (1) bekezdés a), b), d)-f) pontjaira alapítottnak nem találta megállapíthatónak a szerződés érvénytelenségét. Kifejtette, a szerződés érvényességéhez nem szükséges a kölcsön összegének mind forintban, mind pedig CHF-ben történő meghatározása, a szerződés az ún. THM rendeletnek illetve egyéb törvényi követelményeknek megfelelően rögzíti a THM-et, az egyéb díjak, költségek az Üsz-ben és a Hirdetményben meghatározásra kerültek, a felperes fizetési kötelezettségeinek változása pedig nem az alperes egyoldalú szerződésmódosításának a következménye.

Alaptalannak ítélte a szerződés árfolyam-különbözet viselésére vonatkozó rendelkezéseinek tisztességtelenségére történő hivatkozást is. Megállapította, a szerződéskötéskor nem készült a Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdése szerinti kockázattartó nyilatkozat, azonban a szerződés és az annak részét képező üzletszabályzat rendelkezéseinek együttes értelmezése, valamint a szerződéskötéskor az alperes képviseletében eljáró **(személy neve)**től kapott tájékoztatás alapján egyértelműnek kellett lennie a felperes számára, hogy az árfolyamváltozásból eredő kockázat fennáll, annak kedvezőtlen irányú változása őt terheli, az Üsz. I.23. pontja alapján pedig az is felismerhető kellett legyen számára, hogy az árfolyamváltozás szélsőséges mértékű is lehet.

Miután a kölcsönszerződés érvénytelenségét nem állapította meg, járulékos jellege miatt alaptalannak ítélte az opciós szerződés érvénytelenségére és az erre alapított törzskönyv kiadására

vonatkozó kérelmet is, míg az elidegenítési és terhelési tilalom törlésére vonatkozó keresetet arra figyelemmel minősítette megalapozatlannak, mert az alperes vitatta, hogy az bejegyzésre került.

Az ítélet ellen a felperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben az elsőfokú ítélet keresete szerinti megváltoztatását kérte, amit a másodfokú tárgyaláson tett nyilatkozata szerint utóbb annyiban módosított, hogy az elidegenítési és terhelési tilalom törlésére vonatkozó kérelmét nem tartotta fenn. Fellebbezésének indokaiként megismételte az elsőfokú eljárásban kifejtett jogi álláspontját, kiegészítve azt az alábbiakkal:

- Hangsúlyozta, az uniós joggal ellentétes hazai jogszabályok nem alkalmazhatók, egyebekben a nemzeti jogot úgy kell értelmezni, hogy az megfeleljen az uniós jognak, jelen esetben a 2008/48/EK és a 93/13/EGK irányelvben foglaltaknak, amelyekből azt a következtetést vonta le, hogy az érvénytelenségre csak a fogyasztó érdekében lehet hivatkozni, továbbá hogy a fogyasztóra kedvezőbb értelmezést lehet alkalmazni. Véleménye szerint a 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2 tv.) 37. § (1) bekezdése sérti az uniós jogot, mert a fogyasztó érdekeivel ellentétes annak az a rendelkezése, miszerint a törvény hatálya alá tartozó szerződéseket érintően nem kérhető a bíróságtól kizárólag az érvénytelenség megállapítása, az érvénytelenség jogkövetkezményei közül pedig az eredeti állapot helyreállítása.

- Támadta a jogegységi határozat intézményét, érvelése szerint az az Alapjogi Charta 47. cikk 2. mondatába ütközik, mivel nem jogalkotó szerv kvázi jogot alkothat azáltal, hogy a jogegységi határozatok a bíróságokra nézve kötelezőek, ez pedig sérti a tisztességes eljárás elvét. Konkrét kifogásokat is megfogalmazott az ún. devizahiteles ügyeket érintő egyes jogegységi határozatokkal szemben, így véleménye szerint tudománytalan a 3/2016. számú Polgári jogegységi határozatnak az a megállapítása, miszerint a deviza alapú kölcsönszerződéseknél a kedvezőbb kamatmérték ellentételezte az árfolyamváltozásban rejlő kockázatot; az 1/2016 PJE azért ellentétes az irányadó jogszabályokkal, mert a szerint a kölcsön devizában kifejezett összegében, mint lényeges szerződési feltétel tekintetében a feleknek nem kell megegyezniük a szerződéskötéskor; a 2/2014 PJE pedig azért nem alkalmazható, mert tévesen a fogyasztóra telepíti a bizonyítási terhet.

- Utalt arra, a bíróságnak a szerződési feltételek tisztességtelenségét és az egyéb semmisségi okokat hivatalból kell észlelnie és vizsgálnia, ezért kérte, ha az ítéletábra általa nem hivatkozott érvénytelenségi okot észlel, úgy azt vizsgálja, és a petitummal összhangban annak következményeit vonja le.

- Fenntartotta azt az álláspontját, hogy a szerződés az írásbafoglalás követelményeinek megsértése, valamint a lényeges szerződési feltételekben - nevezetesen a kölcsön és a törlesztő részletek svájci frankban kifejezett összegében, az ügyleti kamatban, a költségekben, a THM-ben, a biztosítékokban, az alperes egyoldalú szerződésmódosítási jogában, az árfolyam-különbözet mértékében, viselésében - való megállapodás hiánya miatt elsődlegesen nem jött létre, másodlagosan érvénytelen. Utalt ezzel összefüggésben arra, hogy az 1/2016. Polgári jogegységi határozat, amely szerint a kölcsönszerződés létrejöttének és érvényességének nem feltétele a kölcsönösszeg és a törlesztő részletek devizában kifejezett összegének szerződésben való rögzítése, contra legem jogértelmezés, ezért az a bíróságokat nem köti, emellett a 6/2013. Polgári jogegységi határozattal is ellentétes, annak értelmében ugyanis a szerződéskötés időpontjában kell rögzíteni a kölcsön tárgyát és a tartozást a kirovó pénzben.

- Megítélése szerint az alperes részéről nem volt szabályszerű a képviseleti jog delegálása és a szerződés aláírása, az eljáró autókereskedő nevében ugyanis az 1959-es Ptk. 29. § (3) bekezdése értelmében két személynek kellett volna aláírnia a szerződést ahhoz, hogy az érvényesen létrejöjjön. Kiemelte, a kölcsönszerződést aláíró **(személy neve)** rendelkezett képviseleti joggal, következésképpen nem minősülhet álképviselőnek, ezért a nem szabályszerű aláírás miatti alaki hiba nevezett személy eljárásának alperes általi utólagos jóváhagyásával nem orvosolható.

- Kifejtette, a feleknek minden lényeges szerződési feltételben kifejezetten meg kell állapodniuk, ezért ilyen feltételt nem tartalmazhatnak az általános szerződési feltételek. A perbeli üzletszabályzatban azonban lényeges feltételek is rögzítésre kerültek, amelyek egyrészt azok megtárgyalásának, másrészt az üzletszabályzat felek általi aláírásának a hiányában nem váltak a szerződés részévé, s így módon maga a szerződés sem jött létre. Az Európai Unió Bíróságának C-449/13 számú határozatára hivatkozással kiemelte ezzel összefüggésben, hogy az egyedi szerződésnek az Üsz. általa történt elfogadását tartalmazó szabványzáradéka tisztességtelen.

- Állította, hogy az árfolyamkockázatról nem kapott tájékoztatást az alperestől, ha tudja, hogy fizetési kötelezettségei a többszörösére is emelkedhetnek, nem köti meg a szerződést. Kiemelte, nem elég, ha az árfolyam-különbözet viselésével kapcsolatos rendelkezések nyelvtanilag érthetőek, az is szükséges, hogy az adós képes legyen felismerni annak a tartozására gyakorolt gazdasági hatásait, ellenkező esetben ezek a feltételek tisztességtelenek.

- Fenntartotta, hogy tisztességtelen az árfolyamváltozáshoz kapcsolódóan a kölcsönszerződés 7. pontja, a 8. pontból a kamatváltozás II-re vonatkozó rendelkezés, továbbá az Üsz. I/7., 17, 18/c, 22-24, 25/b., IV.6., V.6, IX/3/a, 3. és 4. bekezdés, XI/1, 3-4, II.32., V.7. és XIII. 5. pontja. Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság e tekintetben nem bírálta el a keresetét.

- Álláspontja szerint a lényeges szerződési feltételek meghatározatlansága miatt teljes egészében érvénytelen a szerződés, a részleges érvénytelenség szabályai nem alkalmazhatók. Kifejtette, az érvénytelenség jogkövetkezményének levonása során figyelembe kell venni a 87/102 /EK és a 2008/48/EK irányelveket és az EU Bíróság azok alapján hozott ítéleteit, amelyekből megállapíthatóan az irányelvek és az azokat átültető nemzeti jogszabályok megsértése szankcióinak megválasztása a tagállamok hatáskörében marad ugyan, ezeknek a szankcióknak azonban hatékonyaknak, arányosaknak és visszatartó erejűeknek kell lenniük.

- Hangsúlyozta, a DH2 tv. csak az árfolyamrés és az egyoldalú szerződésmódosítás körében rendezte a szerződés érvénytelenségének jogkövetkezményeit, téves ezért az elsőfokú bíróságnak az a megállapítása, hogy a jogalkotó rendezte a DH2-es törvény megalkotásával a kamat hiánya miatti érvénytelenség jogkövetkezményeit, illetve hogy a felülvizsgált elszámolással e tekintetben a szerződés konvalidálódott.

- Véleménye szerint az érvénytelenség jogkövetkezménye nem lehet az érvényessé nyilvánítás, mert ebben az esetben a felek közötti elszámolás eredménye ugyanaz lenne, mintha a szerződés nem is lett volna érvénytelen, így az érvénytelenség megállapítására irányuló kereset megalapozottsága ugyanolyan helyzetet teremtene, mint a kereset elutasítása, ezáltal a fogyasztóvédelem kiüresedne. Megítélése szerint a helyes jogkövetkezmény a szerződés hatályossá nyilvánítása lehet, ami azt jelenti, hogy csak az vizsgálható, az adós milyen pénznemben milyen összeget kapott a hitelezőtől, és abból milyen összeget fizetett vissza. A két összeg különbsége az, ami az elszámolás eredményeként valamelyik félnek jár.

Az alperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult.

A fellebbezés **részben alapos.**

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, az abból levont jogi következtetéseivel és érdemi döntésével azonban az ítéletábra csak részben ért egyet az alábbiak szerint.

Az uniós jog alkalmazása

Annyiban helytálló a felperes álláspontja, hogy az Európai Unió joga elsőbbséget élvez a tagállamok nemzeti jogával szemben, ezért a tagállamok nem alkalmazhatnak az uniós joggal

ellentétes nemzeti jogszabályi rendelkezést. A felperes a DH2 tv. 37. § (1) bekezdését, valamint a Kúria 6/2013., 2/2014. és 1/2016. számú Polgári jogegységi határozatait minősítette az irányadó uniós joggal ellentéteseknek, és ezáltal olyanoknak, mint amelyek a perbeli jogvita elbírálása során nem alkalmazhatók. Az ítéletábra az alábbiakban kifejtendők szerint a felperesnek ezt az álláspontját nem osztotta.

Nem ért egyet az ítéletábra a semmisség hivatalbóli észlelésére vonatkozó felperesi állásponttal sem. A perben alkalmazandó 1959-es Ptk. 234. § (1) bekezdése értelmében a semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség, ez azonban nem jelenti azt, hogy a bíróságnak a szerződés érvénytelenségére alapított perben a jogvita tárgyát képező szerződés valamennyi rendelkezését hivatalból revízió alá kellene vennie. Az érvénytelenség általános jogkövetkezménye, hogy az ilyen ügyletre, adott esetben szerződési feltételre jogot alapítani nem lehet. Ebből következően a semmisség hivatalbóli észlelésének a kötelezettsége azt jelenti, hogy semmis szerződés alapján a bíróság teljesítésre akkor sem kötelezhet, ha a semmisségi okra a felek egyike sem hivatkozik. A semmisség hivatalbóli észlelésének kötelezettsége tehát abban az esetben terheli a bíróságot, ha a fél olyan szerződés alapján fennálló kötelezettség teljesítése iránt érvényesít marasztalásra irányuló igényt a perbeli ellenfelével szemben, amely szerződés semmissége a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható (BDT2015. 3361.). A jelen ügyben a felperes marasztalási keresetet terjesztett ugyan elő, igénye azonban nem semmis szerződésen alapuló kötelezettség teljesítésére, épp ellenkezőleg, semmis szerződés alapján teljesített pénzösszeg visszafizetésére irányul. Ilyen esetben a Pp. 3. § (2) bekezdésében rögzített rendelkezési jogából következően a semmisségre hivatkozó félnek kell megjelölnie, hogy a semmisséget mire alapítja. A rendelkezési elv érvényesülésének következménye, hogy a bíróság a per tárgyává nem tett feltételek érvényességét nem vizsgálhatja.

A felperesi állásponttal szemben az uniós jog nem teszi a nemzeti bíróság feladatává az előtte folyó szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló eljárások tárgyát képező szerződések hivatalbóli teljes felülvizsgálatát annak megállapítása érdekében, hogy az nem tartalmaz-e esetleg a felek által nem hivatkozott tisztességtelen rendelkezést. A 93/13. EGK irányelv 6. cikkének rendelkezése, amely szerint a „tisztességtelen szerződési feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve” úgy értelmezhető, hogy a tisztességtelen feltételre a nemzeti jog szabályai alapján nem lehet jogot alapítani. Abban az esetben, ha a bíróság előtt ilyen igényt nem érvényesítenek, az irányelvi rendelkezés általános jellegű hivatalbóli észlelési és eljárási kötelezettséget nem fogalmaz meg. Az Európai Unió Bíróságának eseti döntéseiből is az a következtetés vonható le, hogy az uniós jog csak meghatározott speciális eljárásjogi helyzetekben teszi kötelezővé a tagállami bíróság számára a fogyasztó által nem sérlemezett szerződési feltételek tisztességtelenségének vizsgálatát. Ilyen helyzetnek minősülhet, ha a fogyasztót a jogszabályi rendelkezések vagy a tisztességtelen szerződési kikötések (például tisztességtelen illetékességi vagy választottbíróági kikötés) jogilag vagy ténylegesen megfosztották annak lehetőségétől, hogy a tisztességtelen szerződési kikötésekkel kapcsolatos kifogásait érdemben előterjeszthesse, illetve ha a fogyasztó marasztalási perben vagy egyéb igényérvényesítési eljárásban alperesi vagy adósi pozícióban van. A fogyasztói szerződések tisztességtelen szerződési kikötései érvénytelenségére alapított perben a fogyasztó felperes, és értelemszerűen olyan helyzetben van, hogy a tisztességtelen szerződési kikötésekkel kapcsolatos kifogásait érdemben előterjesztheti. A bíróságoknak az ilyen eljárásokban az uniós jog alapján csak azokat a felperes által nem hivatkozott szerződéses rendelkezéseket kell vizsgálniuk, amelyek a kérelem vagy ellenkérelem elbírálásához szükséges rendelkezések értelmezéséhez elengedhetetlenek vagy azok alkalmazását befolyásolják (Kúria

joggyakorlat-elemző csoport: Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazhatósága kölcsönszerződéseknél. Összefoglaló vélemény)).

A szerződés létrejötte

A felperes egyrészt a perbeli kölcsönszerződésre vonatkozó alaki követelmények megsértésére, másrészt a szerződés lényeges feltételeiben való megállapodás hiányára hivatkozással állította, hogy a perbeli kölcsönszerződés nem jött létre. Ez az álláspontja azonban téves. Amint arra az elsőfokú bíróság és maga a felperes is helyesen utalt, a szerződés létrejöttéhez a feleknek a lényeges, valamint a bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésekben való megállapodása szükséges (1959-es Ptk. 205. § (2) bekezdés). Ha a felek a lényeges szerződési feltételekben megállapodnak, de megszegik a szerződésükre jogszabályban vagy a megállapodásukban meghatározott alaki követelményeket, a szerződés létrejön, de semmis (1959-es Ptk. 217. § (1) bekezdés). Ennek megfelelően a szerződés létrejötte szempontjából a bíróságnak azt kellett vizsgálnia, melyek a perbeli kölcsönszerződés lényeges tartalmi elemei, továbbá hogy ezekben a lényeges tartalmi elemekben létrejött-e a felek között a megállapodás.

Amint azt az elsőfokú bíróság is helyesen megállapította, visszterhes szerződés esetén mindenképpen lényeges tartalmi elem a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás meghatározása. Kölcsönszerződésnél - az 1959-es Ptk. 523. § (1) bekezdése szerint - a hitelező által nyújtott szolgáltatás a szerződésben meghatározott pénzösszeg adós rendelkezésére bocsátása, az adóst terhelő ellenszolgáltatás pedig a kölcsön összegének szerződés szerinti visszafizetése. Ezen túl a perbeli kölcsönszerződésnek lényeges eleme, hogy az ügyleti kamat változó, az a svájci frank LIBOR kamatához mint referencia kamathoz igazodóan módosul a futamidő alatt, továbbá hogy a kölcsönügylet deviza alapú, és ennek megfelelően a felperes fizetési kötelezettsége a forint svájci frankhoz viszonyított árfolyamának változása függvényében módosul. A szerződés mindezeket a lényeges elemeket tartalmazza. Az egyedi szerződésben rögzítésre került a folyósítandó kölcsönösszeg, a felperes által teljesítendő ellenszolgáltatás, azaz hogy hány hónapon keresztül milyen összegű havi részleteket kell teljesítenie, valamint hogy a felperes fizetési kötelezettségeinek a kamat- és árfolyamváltozásból eredő módosulása elszámolásának módja az ún. fix deviza konstrukció, amely szerint ezeknek a változásoknak az elszámolása a futamidő végén történik, és annak a meghosszabbodását eredményezheti. A peres felek ezekre a lényeges szerződési feltételekre vonatkozó megállapodásukat teljes bizonyító erejű magánokiratba foglaltan rögzítették, ami igazolja, hogy közöttük az írásban rögzített tartalommal létrejött a kölcsönszerződés.

Tény, hogy a felek az induló ügyleti kamat éves százalékos értékét a szerződésben nem tüntették fel, ez azonban a szerződés létrejöttét nem érinti. Kétségtelen ugyan, hogy bankkölcsönszerződés esetén az adós által teljesítendő ellenszolgáltatásnak tartalmaznia kell a folyósított kölcsönösszeg kamatát is (1959-es Ptk. 523. § (2) bekezdés), az azonban nem feltétele a kölcsönszerződés létrejöttének, hogy a szerződésben a kamat akár százalékosan, akár a kamatláb meghatározásával feltüntetésre kerüljön. Úgy is meghatározható az ellenszolgáltatás, amint az a jelen ügyletnél is történt, hogy a törlesztő részletek összegében és azok számában állapodnak meg a felek akként, hogy a törlesztő részletek magukban foglalják az ügyleti kamatot és az adós által esetlegesen teljesítendő díjakat, költségeket is.

Bár a szerződésnek lényeges eleme a deviza alapú elszámolás, a szerződés létrejöttéhez nem feltétlenül szükséges, hogy a kölcsönösszeg és a törlesztő részletek összege mind devizában, mind forintban számszerűen rögzítésre kerüljenek a kölcsönszerződésben. A deviza alapú kölcsönzés lényege, hogy az ún. kirovó és lerovó pénznem eltér egymástól, a kirovó pénznem deviza, a lerovó pedig forint. A felek a szerződés megkötésekor a kölcsönösszeg devizában való meghatározása

során két módot választhatnak: vagy az érintett devizanemben jelölik meg pontosan, összezszerűen a kölcsön összegét (ebben az esetben a folyósítás időpontjában irányadó árfolyamtól függ, hogy ténylegesen milyen forint összeg kerül az adós részére átadásra), vagy azt a forint összeget jelölik meg, amelynek a folyósítás időpontja szerinti árfolyamon az adott devizanemre átszámított összege az adós kirovó pénznemben meghatározott tartozása. Mindkét mód alkalmas a kirótt tartozás egyértelmű meghatározására. A felperes álláspontjától eltérően tehát nem szükséges, hogy maga a kölcsönadott, folyósított összeg, illetve a törlesztések összege devizában meghatározva tételesen szerepeljenek a szerződésben, hanem az is elégséges, ha azok a szerződés rendelkezései alapján kiszámíthatók. Ezzel egyezően foglalt állást a Kúria az 1/2016. Polgári jogegységi határozatában, amelynek 1. pontja rögzíti, a deviza alapú fogyasztási és lakossági kölcsönszerződés abban az esetben is megfelel a Hpt. 213. § (1) bekezdés a) pontja által előírt követelményeknek, ha az írásba foglalt szerződés - ide értve az annak szerződéskötéskor részévé vált általános szerződési feltételeket is - a kölcsön összegét forintban (lerovó pénznem) határozza meg, feltéve, hogy az így meghatározott kölcsönösszeg devizában (kirovó pénznem) kifejezett egyenértéke pontosan kiszámítható az átszámítás szerződésben rögzített későbbi időpontjában, ennek hiányában a folyósításkor, az akkor irányadó árfolyam figyelembevételével. A jelen esetben az egyedi szerződés egyértelműen rögzíti a lerovó pénznemben, azaz forintban folyósítandó kölcsön összegét, továbbá a törlesztő részletek számát, esedékességét és forintban kifejezett összegét, az Üsz. I.24. pontja alapján pedig pontosan kiszámítható, hogy a kirovó pénznemben, azaz CHF-ben milyen összegű tartozása keletkezett a felperesnek, illetve hogy a forintban teljesítendő törlesztő részletek hány CHF-nek felelnek meg. Minderre figyelemmel bár nem számszerűen, de a szerződés rendelkezései alapján kiszámítható módon meghatározásra került a kölcsön és a törlesztő részletek összege devizában is.

Itt utal az ítélet arra, téves a felperesnek az az álláspontja, miszerint a jogegységi határozatok intézménye sérti az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkében rögzített tisztességes eljáráshoz való jogot, ezért azokat a bíróságok ítélezésük során nem alkalmazhatják. A tisztességes eljáráshoz való jog a büntető és polgári perekre irányadó eljárási alapelv, amely a konkrét ügyekben érintett ügyfelek részvétele nélkül lefolytatandó jogegységi eljárásokban értelmezhetetlen. Lényeges ezenkívül, hogy a jogegységi határozat intézményének rendeltetése a bíróságok egységes jogalkalmazásának elősegítése, és ezáltal a jogbiztonság - Európai Unió jogában is irányadó - alapelve érvényre juttatásának biztosítása.

Nem ért egyet az ítélet a felperesnek azzal az álláspontjával sem, miszerint az 1/2016. Polgári jogegységi határozat ellentétes megállapítást tartalmaz a 6/2013. Polgári jogegységi határozatban írtakkal, illetve hogy az abban foglaltak contra legem jogértelmezésnek minősülnek. A 6/2013. PJE-nek az a rendelkezése, miszerint az adós tartozása a szerződéskötés időpontjában egyértelműen rögzül a kirovó pénznemben meghatározott összegben, azt az esetet tartja szem előtt, amikor a felek devizában határozzák meg a kölcsön összegét, amit a folyósítás időpontjában számítanak át forintra. Az 1/2016. PJE azt a további lehetséges esetet is számításba veszi, amikor a felek azt rögzítik a szerződésben, hogy forintban mennyit fog folyósítani a hitelező. Ilyen esetben a tartozás kirovó pénznemben meghatározott összege csak a folyósításkor határozható meg, hiszen a szerződéskötés és a folyósítás között változhat a kirovó és a lerovó pénznem egymáshoz viszonyított árfolyama. Ami pedig a contra legem értelmezést illeti: az 1/2016-os Polgári jogegységi határozat a Hpt. 213. § (1) bekezdés a) és e) pontját értelmezte. A hivatkozott törvényi rendelkezések nem tartalmaznak olyan kitélt, miszerint deviza alapú kölcsönszerződés esetén a szerződésben rögzíteni kellene számszerűen a kölcsön illetve a törlesztő részletek devizában meghatározott összegét, következésképpen a jogegységi határozat e kérdéssel kapcsolatos álláspontja nem állhat ellentétben a törvénnyel.

A költségek, díjak, az egyoldalú szerződésmódosítási jog és a biztosítékok a kölcsönszerződés eshetőleges tartalmi elemei, így a szerződés létrejötte szempontjából közömbös, hogy ezekben a kérdésekben a felek között létrejött-e megállapodás vagy nem.

Az üzletszabályzat

A felperes nem vitatta, hogy az alperes által kidolgozott általános szerződési feltételeket tartalmazó üzletszabályzatot az alperestől megkapta, ezáltal az - az elsőfokú ítélet helyes indokainak megfelelően - a felek szerződésének részévé vált.

Az 1959-es Ptk. az általános szerződési feltétel formájában meghatározható szerződési kikötések körét nem korlátozza, így nincs akadálya annak, hogy akár a főszolgáltatással kapcsolatos, akár a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötések általános szerződési feltételként váljanak a felek szerződésének részévé. Téves ennek megfelelően az a felperesi érvelés, miszerint az üzletszabályzat lényeges szerződési feltételeket tartalmazó rendelkezései azért nem váltak a szerződés részévé, mivel azt a peres felek egyedileg nem tárgyalták meg.

Nem fogadta el az ítéltábla a felperesnek azt a hivatkozását sem, miszerint ahhoz, hogy az üzletszabályzat a perbeli szerződés részévé váljon, azt a felperesnek alá kellett volna írnia. Azáltal ugyanis, hogy a felperes üzletszabályzatot elfogadó nyilatkozata írásban rögzítésre került az egyedi szerződésben, az írásbeli formában megjelenő, és mindkét félnek rendelkezésére álló üzletszabályzat rendelkezései maguk is az írásbeli szerződés részévé váltak.

Alaptalan e körben a felperesnek az ún. szabványzáradék tisztességtelenségére való hivatkozása is. Az EU Bíróság felperes által e vonatkozásban hivatkozott C-449/13 EB számú határozata a perbeli egyedi kölcsönszerződés 3. pontjában írtaktól eltérő tartalmú szabványzáradék tekintetében állapította meg annak tisztességtelenségét. Lényeges emellett, hogy a szerződés meghatározott személyek között - azok kölcsönös és egybehangzó akaratnyilatkozatával - keletkező jogviszony, amelyből kötelezettség származik meghatározott szolgáltatás teljesítésére és jogosultság annak követelésére (1959-es Ptk. 198. § (1) bekezdés, 205. § (1) bekezdés). E fogalom-meghatározásból következően szerződéses feltételnek a szerződés tartalmát jelentő jogok gyakorlására és kötelezettségek teljesítésére vonatkozó szerződési kitétel minősül. Az üzletszabályzat átvételére illetve megismerésére, megértésére, elfogadására vonatkozó nyilatkozat egyrészt nem a felek kölcsönös és egybehangzó akaratnyilatkozata, hanem a felperes egyoldalú nyilatkozata, másrészt a szerződő felek számára nem határoz meg sem jogokat, sem kötelezettségeket, következésképpen nem tekinthető általános szerződési feltételnek, ezért tisztességtelensége sem vizsgálható.

Nem fogadható el az a felperesi érvelés sem, miszerint az üzletszabályzatnak a deviza alapú elszámolásra, illetve az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szabályai eltérnek a szokásos szerződési gyakorlattól, és miután ezekről az alperes nem adott külön figyelemfelhívó tájékoztatást, ő (a felperes) pedig ezeket a rendelkezéseket nem fogadta el kifejezetten, azok az 1959-es Ptk. 205/B. (2) bekezdése értelmében nem váltak a szerződés részévé. Köztudomású, hogy a deviza alapú hitelügyletek hazánkban már az ezredforduló tájékán megjelentek, majd 2004. évtől a hazai pénzügyi intézmények többségének kölcsön- és hitelkínálatában általánossá vált a deviza alapú konstrukció, amit jelez az a körülmény is, hogy a 2014. évi XXXVIII. tv. miniszteri indokolása szerint 2014. nyarán még több mint 500 000 ilyen típusú szerződés létezett. Ez azt jelenti, hogy a perbeli üzletszabályzat felperes által kifogásolt általános szerződési feltételei megfeleltek a pénzpiacra kialakult üzleti gyakorlatnak, nem tértek el a szokásos szerződési gyakorlattól, így külön figyelemfelhívó tájékoztatás és kifejezett felperesi elfogadó nyilatkozat nélkül is a szerződés részévé váltak.

A kölcsönszerződés érvénytelensége

Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a perbeli szerződések - a felperes álláspontjától eltérően - nem szenvednek alaki hibában, az alperes képviseletében eljáró **(személy neve)** mint ügyleti képviselő a szerződéskötéskor jogosult volt az alperes képviseletében önállóan eljárni és aláírni a szerződést. Az ítélet e tekintetben visszautal az elsőfokú ítélet mindenben helyes indokaira, kiegészítve azt azzal, hogy a felperes által a fellebbezésében hivatkozott 1959-es Ptk. 29. § (3) bekezdése a szervezeti képviseletre vonatkozik, a meghatalmazáson alapuló képviselő eljárása esetén a kettős aláírás kötelezettsége nem irányadó. Megjegyzi az ítélet, hogy a felperesi álláspont elfogadása azt jelentené, hogy **(személy neve)** egy személyben nem rendelkezik képviseleti joggal a perbeli szerződések megkötésére, ezért képviseleti jog hiányában eljárása álképviseletnek minősül az 1959-es Ptk. 221. § (1) bekezdése alapján. Álképviselet esetén azonban a képviselt személy utólag is jóváhagyhatja az álképviselő eljárását, s ez esetben úgy kell tekinteni, mintha az álképviselő szabályszerű meghatalmazással járt volna el, ilyen esetben a bíróság nem alkalmazhatja az érvénytelenség jogkövetkezményeit (BH1993. 181, BDT2014. 3109).

Tény, hogy a perbeli kölcsönszerződés nem tartalmazza az induló ügyleti kamat éves százalékos értékét, ezért a szerződés a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontja alapján semmis. A Hpt. 213. § (1) bekezdés további pontjaiban előírt kötelező tartalmi elemek hiányára alapított érvénytelenséget azonban az ítélet - az elsőfokú bírósággal egyezően - nem találta megállapíthatónak. Az a) és az e) pont, azaz a kölcsön tárgyának és a törlesztő részletek összegének meghatározását illetően visszautal a fentebb írtakra. A b) és az f) pont, azaz a költségek és a biztosítékok kapcsán hangsúlyozza, ha a felek szerződése ezeket a kérdéseket nem rendezi, az a szerződés érvényességét nem érinti, ha pedig az alperes olyan költséget számol fel esetlegesen, amelyre a szerződés alapján nem jogosult, ez nem érvényességi, hanem szerződésszegési kérdés, amely a felek közötti elszámolás során bírálható el. Végül utal e körben az ítélet arra, hogy a felek szerződése az alperes számára nem biztosít egyoldalú szerződésmódosítási jogot a referencia kamat- és az árfolyam tekintetében, ezek változása és a változás felperes fizetési kötelezettségeit érintő hatása az alperestől független külső körülmények eredményeként következik be, nem pedig az alperes döntése alapján. A szerződés egyéb rendelkezései közül az Üsz. V.5. pontja minősíthető olyan kikötésnek, mint amelyik az alperes számára egyoldalú szerződésmódosítási jogot biztosít. Ez a rendelkezés azonban a 2014. évi XXXVIII. tv. (a továbbiakban: DH1 tv.) 4. § (2) bekezdése értelmében semmis, kivéve, ha az alperes a 6. § (1) bekezdése alapján indított perben sikeresen megdöntötte a tisztességtelenség 4. § (1) bekezdésén alapuló vélelmét. Ebből következően ha az alperes nem indított pert, a DH1 törvény, ha indított peres eljárást, az abban hozott erga omnes hatályú ítélet a továbbiakban már nem vitatható módon eldöntötte az Üsz.V.5. pontja semmisségének kérdését. Mindennek azonban a perbeli jogvita elbírálása szempontjából nincs jelentősége, tekintettel arra, hogy a kereset elbírálása nem tette szükségessé a peres felek közötti elszámolás elvégzését, s így annak vizsgálatát sem, hogy az alperes az Üsz.V.5. pontja alapján terhelt-e ki díjakat vagy költségeket a felperesre, s ha igen, jogszerűen számította-e fel azokat.

Egyetért az ítélet, hogy az elsőfokú bíróság álláspontjával abban is, hogy az árfolyamkockázat felperes általi viselésére vonatkozó szerződési feltételek nem tekinthetők tisztességtelenségnek, a szerződés rendelkezései alapján ugyanis az elvárható körülményekkel eljáró átlagos fogyasztó, s így a felperes számára is felismerhető lehetett, hogy a perbeli kölcsönügylet árfolyamkockázattal jár, az kizárólag a felperest terheli, és annak nincs felső határa. Az ítélet e tekintetben visszautal az elsőfokú ítéletben kifejtettekre, kiegészítve azt azzal, hogy az egyedi szerződésben rögzítésre került, miszerint a felperes a kamat- és az árfolyamváltozás elszámolási módjaként az ún. fix deviza konstrukciót választotta. A választás ténye feltételezi, hogy a felperes tisztában volt azzal, mit jelent

a fix deviza konstrukció, ha pedig ezt ismerte, azt is tudnia kellett, hogy a forint esetleges gyengülése miatt az ügylet milyen kockázatokat hordoz magában.

Nem kívánja kétségbe vonni az ítéletábra, hogy a felperes nem kötötte volna meg a perbeli kölcsönszerződést, ha tudja, hogy fizetési kötelezettségei a jelenleg ismert mértékben meg fognak emelkedni. Tény ugyanakkor, hogy a felperes számára felismerhető volt ennek a kockázata, és ezen kockázat ismeretében kötötte meg a szerződést. Kiemeli e vonatkozásban az ítéletábra, nem teszi érvénytelenné a perbeli kölcsönszerződést az, hogy az alperes a szerződéskötéskor nem tájékoztatta a felperest arról, konkrétan milyen mértéket érhet el fizetési kötelezettségének emelkedése. A tájékoztatási kötelezettség ugyanis nem terjedhetett ki az árfolyamváltozás várható irányára, előre nem látható mértékére, a kockázat reális voltára, valószínűségére, hiszen ezzel a szerződéskötéskor a pénzintézet sem lehetett tisztában (6/2013. PJE 3. ponthoz fűzött indokolás).

Kiemeli az ítéletábra, nem ért egyet a felperesnek azzal az álláspontjával, miszerint az árfolyamkockázat kérdését értelmező 2/2014. PJE határozat azért nem alkalmazható, mert tévesen a fogyasztóra telepíti a bizonyítási terhet. Ténylegesen ugyanis a jogegységi határozat azt hangsúlyozza, a bizonyítás akkor terheli a fogyasztót, ha az írásban kapott tájékoztatás és/vagy a szerződés szövege alapján felismerhető volt számára a kockázat, de azt állítja, hogy ezzel ellentétes tájékoztatást kapott a pénzügyi intézettől. A PJE-nek ez az iránymutatása mindenben megfelel a bizonyítási terhet Pp. 164. § (1) bekezdésében rögzített általános szabályának.

Alapítván kifogásolta a felperes, hogy az elsőfokú bíróság nem vizsgálta külön-külön az általa megjelölt üzletszabályzati rendelkezések tisztességtelenségét. Lényeges ebből a szempontból, hogy a felperes e tekintetben nem terjesztett elő külön kereseti kérelmet, az egyes üzletszabályzati pontok tisztességtelenségére a marasztalásra irányuló kereseti kérelme jogalapjaként hivatkozott. Ennek megfelelően az egyes üzletszabályzati pontoknak annyiban van jelentősége, hogy azok érintik-e az egyes érvénytelenségi okok elbírálását, továbbá hogy jelentőséggel bírnak-e a megállapított érvénytelenségi ok jogkövetkezményének levonása szempontjából. A felperes által megjelölt üzletszabályzati pontok közül az Üsz. I/7., I/17., I/18/c., I/22-24., I/25/b. és V/6. pontjai kapcsolódnak a szerződés érvénytelenségéhez. Ezeket a pontokat az elsőfokú bíróság értékelte, és többek között ezek vizsgálata alapján jutott - helyesen - arra a megállapításra, hogy az árfolyamkockázat felperesre történő telepítése miatt nem állapítható meg a kölcsönszerződés érvénytelensége. Az üzletszabályzat IV.6. pontja a normál deviza konstrukcióra vonatkozik, és miután a felperes nem ezt, hanem a fix deviza alapú elszámolást választotta, a felek szerződésére ez az üzletszabályzati pont nem irányadó. Az üzletszabályzat felperes által megjelölt további pontjai, így az Üsz. V/7., IX/3/a. (3) és (4) bekezdése, XI/1. és 3-4. pont, valamint a XIII/5. pont a perbeli jogvita elbírálása szempontjából nem bírnak jelentőséggel, ezeknek a rendelkezéseknek az alkalmazására ugyanis a felek közötti végleges elszámolás keretében kerülhetne sor. Jelen ügyben azonban ez nem történt meg.

A felek szerződésében a THM éves százalékos értéke meghatározásra került, ezáltal a szerződés megfelel a Hpt. 213. § (1) bekezdés b) pontjában foglaltaknak. Az, ha ez a meghatározás esetlegesen téves, a szerződés megtámadására adhat alapot tévedés címén. A felperes azonban a szerződést erre hivatkozással nem támadta meg.

Az érvénytelenség jogkövetkezménye

A DH2 tv 37. § (1) bekezdése értelmében az e törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a fél keresete nem irányulhat kizárólag a szerződés érvénytelenségének megállapítására, ezen túl az érvénytelenség 1959-es Ptk. 237. § (1) bekezdésében meghatározott jogkövetkezményei közül a fél

csak a szerződés érvényessé vagy határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítását kérheti, az eredeti állapot helyreállítását nem. Tekintettel arra, hogy a felperes fellebbezésében állította, hogy ez a törvényi rendelkezés ellentétes az uniós joggal, az ítéletábra az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása körében elsődlegesen ennek a felperesi hivatkozásnak a megalapozottságát vizsgálta, és az alábbiakban kifejtendők szerint azt alaptalannak találta.

A Tanácsnak a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelve előírja a tagállamok számára, tegyék lehetővé, hogy a nemzeti fogyasztóvédelmi jogszabályok szerint jogos érdekekkel rendelkező személyek vagy szervezetek eljárást kezdeményezzenek a vonatkozó nemzeti jogszabály értelmében bíróság vagy illetékes közigazgatási hatóság előtt annak megítélésére, hogy a fogyasztókkal kötendő szerződésekben általános használatra kidolgozott szerződési feltételek tisztességtelenek-e, valamint megfelelő és hatékony eszközökkel éljenek azért, hogy megszüntessék az ilyen feltételek alkalmazását (7. cikk (2) bekezdés). Az, hogy a DH2 tv. hatálya alá tartozó szerződések esetén a fogyasztó nem kérheti kizárólag az általa tisztességtelennek tartott általános szerződési feltétel érvénytelenségének megállapítását, hanem az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazására és az általános szerződési feltétel alkalmazójával történő elszámolásra is kiterjedő kereseti kérelmet kell előterjesztenie, nem ellentétes sem a fogyasztóvédelmi irányelv fent idézett 7. cikk (2) bekezdésében foglalt, sem egyéb fogyasztóvédelmi elvekkel. A felperes álláspontjától eltérően ugyanis a DH2 tv. 37. § (1) bekezdése nem akadályozza a fogyasztót abban, hogy az általa kötött és a DH2 tv. hatálya alá tartozó kölcsönszerződésben alkalmazott, megítélése szerint tisztességtelennek minősülő általános szerződési feltétel alkalmazása miatt őt ért jogsérelem orvoslását bíróságtól kérje. Önmagában ugyanis az, hogy a DH2 tv. hatálya alá tartozó szerződések esetén a fogyasztó nem kérheti kizárólag az általa tisztességtelennek tartott általános szerződési feltétel érvénytelenségének megállapítását, nem jelenti azt, hogy ne lenne biztosított számára a hatékony jogvédelmi lehetőség. A szerződés érvénytelenségének vagy részleges érvénytelenségének megállapítása ugyanis még nem jelenti a szerződő felek közötti jogvita lezárását. A Polgári Törvénykönyv az érvénytelenség különböző jogkövetkezményeit ismeri, így már maga az vitára adhat alapot, hogy adott esetben az érvénytelenség mely jogkövetkezménye kerülhet vagy kerüljön alkalmazásra. Ugyancsak eltérő lehet a szerződő felek álláspontja abban a kérdésben, hogy az érvénytelenség alkalmazott jogkövetkezménye milyen konkrét eredménnyel jár, annak alapján végső soron a feleknek áll-e fenn tartozása egymással szemben, s ha igen, pontosan melyik felet terheli és milyen összegű fizetési kötelezettség. Annak, hogy a jogalkotó az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazására és a pontos elszámolásra is kiterjedő kereset előterjesztését követeli meg a szerződés érvénytelenségét - részleges érvénytelenségét - állító féltől, nyilvánvalóan az az indoka, hogy a DH törvények hatálya alá tartozó fogyasztói szerződések érvénytelenségével kapcsolatos jogviták egy eljárás keretében véglegesen lezárhatók legyenek, ez pedig az igényérvényesítést a fogyasztó számára gyorsabbá és költségkímélőbbé teszi ahhoz képest, mintha az érvénytelenség megállapítását követően annak jogkövetkezményei alkalmazása iránt külön eljárást lenne kénytelen indítani.

Nem sérti a fogyasztóvédelmi érdekeket az sem, hogy a DH2 tv. 37. § (1) bekezdése nem teszi lehetővé a törvény hatálya alá tartozó érvénytelen kölcsönszerződések esetén az eredeti állapot helyreállítására vonatkozó jogkövetkezmény alkalmazását. Az eredeti állapot helyreállítása azt jelenti, hogy olyan helyzetet kell teremteni, mintha a felek az érvénytelen szerződést meg sem kötötték volna, azaz a szerződés alapján nyújtott szolgáltatásokat kölcsönösen vissza kell adniuk. Ez a visszaszolgáltatási kötelezettség csak természetben történhet, és ebből következően alapvetően csak az eredetileg reverzibilis szolgáltatások, elsősorban a dolog tulajdonának átruházására irányuló szerződések esetén lehetséges (1/2010 PK vélemény 3. pont), A használati kötelmeknél, vagy a

tevékenységre irányuló szerződéseknél azonban - ha a használatra, vagy a tevékenység megkezdésére már sor került - a kialakult helyzet visszafordíthatatlan, az eredeti állapot nem állítható helyre, hiszen a megvalósult használat vagy az elvégzett tevékenység nem tehető meg nem történtté. A kölcsönszerződés ebből a szempontból sajátos jogügylet, jellegét tekintve tulajdonátruházó és egyben használati szerződés is. Tulajdonátruházó, mert a hitelező a kölcsönadott pénz tulajdonjogát átruházza az adósra, aki utóbb a kölcsönadott pénzösszegnek megfelelő értékű pénz tulajdonjogát ugyancsak átruházza („vissza-átruházza”) a hitelezőre. Ugyanakkor használati szerződés is, mert a hitelező a pénze tulajdonjogát nem véglegesen ruházza át az adósra, hanem csak időlegesen, hiszen igényt tart az általa átruházottal megegyező értékű pénz tulajdonjogának „vissza-átruházására”. A tulajdonátruházás csak a pénz, mint a legfajlagosabb szolgáltatás tulajdonságából fakadó jogi kényszerűség, de nem ez a felek szerződésének valódi tárgya, a felek ügyleti akarata nem erre irányul, a kölcsönszerződés gazdasági tartalmát az idegen pénz használata képezi. Az adós mindaddig, amíg a kölcsön összegét vissza nem fizeti a hitelezőnek - a technikai jellegű tulajdonátruházás ellenére - a hitelező pénzét használja, amely használatért - a szívességi kölcsöntől eltekintve - ellenszolgáltatást kell fizetnie. Lényeges emellett, hogy a hitelező azzal, hogy a pénzét „használatra” átengedi az adósnak, kiteszi magát a visszafizetés kockázatának, amely kockázatvállalásért ugyancsak ellenszolgáltatásra tarthat igényt. A kamat ennek megfelelően nem más, mint az idegen pénz használati díja és a hitelező kockázatvállalásának ellenértéke. Mindez azt jelenti, hogy a kölcsön jellegadó sajátosságát, a kölcsönszerződés alapján nyújtott szolgáltatás lényeges elemét nem a pénz tulajdonjogának átruházása jelenti, hanem a pénz használatra való átengedése és a kockázatvállalás. Kétségtelen, hogy az adós természetben vissza tudja szolgáltatni a kölcsönkapott pénzt, a hitelező pedig az adós által teljesített ügyleti kamatot és az esetleges díjak, költségek címén fizetett összegeket. Az adós általi pénzhasználat és a hitelező által viselt visszafizetési kockázat természetbeni visszaszolgáltatása viszont nem lehetséges. Ebből következően ha az érvénytelenség megállapítására a kölcsönösszeg átadását követően, tehát olyan időben kerül sor, amikor a kölcsönvevő a kölcsönösszeget már használta, a szerződéskötést megelőző helyzet nem állítható vissza, mert a kölcsönösszeg tényleges használatát nem lehet meg nem történtté tenni. A jogalkotó nyilvánvalóan a kifejtettekre figyelemmel zárta ki annak a lehetőségét, hogy a fogyasztó a DH2 tv. hatálya alá tartozó szerződés érvénytelenségének jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítását, mint az érintett ügyekben alkalmazhatatlan jogkövetkezmény alkalmazását kérje.

Mindezek következtében a DH2 tv. 37. § (1) bekezdésének felperes által kifogásolt rendelkezése a fogyasztóvédelmi érdekeket nem sérti, s ezáltal nem ellentétes az uniós jog fogyasztóvédelemmel kapcsolatos normáival sem.

Miután a DH2 tv. 37. § (1) bekezdését az ítéletábra nem találta az uniós joggal ellentétesnek, az abban írtaknak megfelelően jelen ügyben az érvénytelenség két lehetséges jogkövetkezményének alkalmazása jöhetett szóba, nevezetesen a szerződés érvényessé, vagy a határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítása. Lényeges, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazása során a kereseti kérelemhez kötöttség nem érvényesül, a bíróság szabadon dönt abban, hogy a lehetséges jogkövetkezmények közül melyiket alkalmazza. Mérlegelésének, a jogkövetkezmények közötti választás lehetőségének egy korlátja van: nem alkalmazhat olyan jogkövetkezményt, amely ellen valamennyi fél tiltakozik (1/2010. (VI.29.) PK vélemény 7. pont). A választás során valamennyi körülményt mérlegelve kell döntenie az adott esetben szóba jöhető és leginkább célravezető jogkövetkezmény alkalmazása mellett, döntése során nem részesítheti előnyben sem az egyik, sem a másik fél érdekeit az ellenérdekű fél érdekeivel szemben. Nem ért egyet az ítéletábra a felperesnek azzal az érvelésével, miszerint az érvényessé nyilvánítás azért nem alkalmazható jelen ügyben, mert a felperes mint fogyasztó számára kedvezőbb a hatályossá nyilvánítás. Sem az uniós jog, sem a hazai jog fogyasztóvédelmi rendelkezései nem jelentik ugyanis azt, hogy az érvénytelenség

jogkövetkezményeinek alkalmazása során kizárólag a fogyasztó érdekeinek kell érvényre jutniuk. A felek közötti polgári jogviszony jellemzője a mellérendeltség, így önmagában az, hogy a felperes fogyasztóként kötötte a szerződést, nem ad alapot arra, hogy a jogvita rendezése során kizárólag az ő érdekei legyenek a meghatározóak. Ahol a törvény a fogyasztót védelemben kívánja részesíteni, ott ezt kifejezetten rögzíti, az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása körében azonban sem az 1959-es Ptk., sem a DH2 tv. ilyen előírást nem tartalmaz, és az uniós jogszabályoknak sincs ilyen tartalmú kifejezett rendelkezése.

Az 1959-es Ptk. 237. §-a az érvénytelenség jogkövetkezményei körében egyenértékű lehetőségnek tekinti az eredeti állapot helyreállítását és a szerződés érvényessé nyilvánítását, és csak ezek alkalmazhatatlansága esetén kerülhet sor a szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítására (1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 5. pont). Jelen esetben - a fentebb indokoltak szerint - az eredeti állapot helyreállítása kizárt, az 1959-es Ptk. 237. §-a, az 1/2010 PK vélemény 5. pontja és a 6/2013 Polgári jogegységi határozat 4. pontja értelmében prioritást élvező érvényessé nyilvánításnak viszont nem volt akadálya. Annak megítélésénél ugyanis, hogy az érvénytelenség oka kiküszöbölhető-e, azt kell vizsgálni, van-e mód az érvénytelenség okozta érdeksérelem elhárítására. A perbeli esetben - a fent részletezettek szerint - a kölcsönszerződés érvénytelensége egyetlen okból, az ügyleti kamatláb szerződésben való feltüntetésének a hiánya miatt volt megállapítható. Ez a hiányosság a felperesnek tényleges érdeksérelmet nem okozott, hiszen a szerződés konkrét összegben megjelölte az általa fizetendő havi törlesztések összegét, az ezen felüli fizetési kötelezettségét pedig az induló ügyleti kamat mértéke nem érintette. A tényleges felperesi érdeksérelem hiányára utal, hogy a kamat megjelölését maga a felperes sem tarthatta lényegesnek, hiszen ellenkező esetben nyilván kérte volna annak szerződésben való feltüntetését, azt azonban maga sem állította, hogy lett volna ilyen igénye. Ennek megfelelően az ítéletábra lehetőséget látott arra, hogy az induló ügyleti kamatláb meghatározásával, mint az érvénytelenséget eredményező hiányosság pótlásával a szerződést érvényessé nyilvánítsa.

Abban egyetért a felperessel, hogy a szerződés adatai és rendelkezései alapján nem állapítható meg, hogy a felek a szerződéskötéskor milyen induló ügyleti kamatlábban állapodtak meg, az Üsz. IV.4. pontjában szereplő kétismeretlenes egyenlet alapján ugyanis annak kiszámításához egy átlagos matematikai ismeretekkel rendelkező fogyasztó tudása nem elegendő. Utal ugyanakkor arra, hogy a Kúria a perbelivel megegyező tartalmú szerződési feltételeket úgy ítélte meg, hogy azok alapján az induló ügyleti kamatláb kiszámítható, és a kapott eredménynek megfelelő kamatmértékkel a szerződés érvényessé nyilvánítható (Gfv.VII.30.150/2016/10.). Emellett az ítéletábra - az elsőfokú bíróság álláspontjával megegyezően - meghatározó jelentőséget tulajdonított a DH2 tv. alapján elvégzett törvényi elszámolásnak, az elsőfokú bíróság e körben kifejtett érveit azonban kiegészíti és pontosítja az alábbiak szerint.

A fogyasztó a pénzügyi intézmény által készített - az ügyleti kamatláb meghatározására is kiterjedő - elszámolás felülvizsgálatát a DH2 tv. 18-28. §-aiban meghatározott módon, határidőn belül és eljárások keretében vitathatta. Ha ezzel a lehetőséggel nem élt, a DH2 tv. 18. § (5) bekezdése értelmében úgy tekintendő, hogy az elszámolás során figyelembe vett adatokat - köztük a részletes elszámolásban megjelölt induló ügyleti kamatlábat - és az elszámolás eredményét nem kívánja vitatni, azaz azokat ráutaló magatartással elfogadta (1959-es Ptk. 216. § (1) bekezdés), ezért az elszámolás felülvizsgálatnak minősül, és az a továbbiakban nem vitatható. Ez egyben azt is jelenti, hogy az induló kamatláb felülvizsgált elszámolás során történő meghatározásával az érvénytelenség oka elhárult és ezáltal a szerződés „érvényessé vált” (konvalidálódott - 1/2010. (VI. 29.) PK vélemény 5. pont), s miután a felülvizsgált elszámolásra az „érvényessé vált szerződési tartalomnak megfelelően” került sor, az érvénytelenség anyagi jogi jogkövetkezményeinek levonása teljes körűen - a továbbiakban nem vitatható módon - megtörtént, attól utóbb a bíróság sem térhet el.

Mindebből következően az ügyleti kamat éves százalékos értéke megjelölésének hiánya miatti érvénytelenség jogkövetkezményének levonására irányuló kereset elbírálása során az érvénytelenség 1959-es Ptk. 237. §-ában illetve a DH2 tv. 37. § (1) bekezdésében megjelölt jogkövetkezményei közötti választás lehetősége arra korlátozódik, hogy a bíróság érvényessé nyilvánítsa a szerződést azzal, hogy az érvénytelenség okának kiküszöbölése körében lényegében csupán rögzíti annak eredményét, ahogy maguk a felek orvosolták a szerződés hibáját.

Az előbb részletezettékből kiindulva abban helyes az elsőfokú bíróság megállapítása, hogy az induló ügyleti kamatláb hiánya miatti érvénytelenség oka elhárult, a szerződés konvalidálódott. Az ítéletábra ugyanakkor nem osztja az elsőfokú bíróság jogi álláspontját a tekintetben, hogy a felperesnek emiatt nincs keresetőségi joga. A jelen jogvita elbírálására irányadó 1959-es Ptk. ugyanis - szemben a 2013. évi V. törvény 6:111. §-ában foglaltakkal - nem ismeri az „érvényessé válás” jogintézményét. Az 1959-es Ptk. hatálya alá tartozó szerződéseknél az érvénytelenség jogkövetkezményeként a törvény 237. § (1) és (2) bekezdése értelmében a bíróság három lehetőség közül választhat: elrendeli az eredeti állapot helyreállítását, a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá, vagy - ha az érvénytelenség oka megszüntethető - érvényessé nyilvánítja. A bírói gyakorlat a 1959-es Ptk. hatálya alá tartozó szerződések esetében az „érvényessé válás” (konvalidálódás) eseteit - vagyis amikor az érvénytelenség oka magától hárul el, vagy azt a felek maguk hárítják el - az érvényessé nyilvánítás esetkörébe vonja (1/2010 PK vélemény 5. pont). Ebből következően a konvalidáció önmagában nem teszi szükségtelessé, hogy a bíróság jogalakító döntése rendelkezzen a szerződés érvényessé nyilvánításáról, mint az érvénytelenség adott esetben alkalmazandó jogkövetkezményéről. Ezért keresetőségi jog hiányára utalással nem utasítható el az érvénytelen szerződés jogkövetkezményének alkalmazására irányuló kereset azon az alapon, hogy az érvénytelenség oka a felek szerződés hibáját orvosló megállapodása folytán megszűnt.

A fentiekből következően bár jelen ügyben a felek - a fentiekben levezetett módon - orvosolták a szerződés hibáját, ez - jogszabályi háttér hiányában - nem zárta el a felperestől annak a lehetőségét, hogy ennek kimondását keresettel érvényesítse.

A perbeli kölcsönszerződés fentiek szerinti felülvizsgált elszámolása nem vitásan megtörtént, annak során az alperes - a periratokhoz csatolt részletes elszámolás adatait tartalmazó okiratból megállapíthatóan - az éves induló ügyleti kamatlábat 16,00 %-ban határozta meg. A felperes az elszámolással szemben a törvényben biztosított jogorvoslatot nem merítette ki, ezt a kamatmértéket - a fent részletezettek szerint - ráutaló magatartással elfogadta, így ennek az ügyleti kamatlábnak a bíróság általi megjelölésével pótolható a szerződés érvénytelenségéhez vezető hiányosság, és ily módon a szerződés érvényessé nyilvánítható.

Végül megjegyzi az ítéletábra, a szerződés hatályossá nyilvánítása sem jelentené azt - a felperes hivatkozásával ellentétben -, hogy a felperes csupán a részére folyósított tőkeösszeget köteles visszafizetni az alperesnek, így a szerződés hatályossá nyilvánítása nem feltétlenül eredményezne számára kedvezőbb elszámolást. Az érvénytelen szerződés hatályossá nyilvánítása - a 2/2010. PK vélemény és a hatályos Ptk. szellemiségét is szem előtt tartva - lényegét tekintve az érvénytelenség 2013. évi V. törvény 6:113. § (1) bekezdésében szabályozott jogkövetkezményének (az alaptalan gazdagodás pénzbeni megtérítése) feleltethető meg, következésképpen azt jelenti, hogy a bíróság az érvénytelen szerződés tartalmától függetlenül határozza meg az ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatás ellenértékét akként, hogy ezzel megszüntesse az irreverzibilis szolgáltatáshoz jutó fél jogalap nélküli gazdagodását. Ez a perbeli kölcsönszerződés esetén azt jelenti, hogy az alperesnek a folyósított kölcsön tőkeösszegének visszafizetésén túl meg kell térítenie a kölcsönösszeg használatának ellenértékét, hiszen a kapott kölcsönt az annak folyósítása és visszafizetése közötti időszakban - a szerződés érvénytelensége folytán - jogalap nélkül használta. Ez az ellenérték, mint

jogalap nélküli gazdagodás a kölcsöntőke egyenértéki kamata, ami azonban nem azonos az 1959-es Ptk. 231. §-a szerinti jegybanki alapkamattal. Ilyen ügyleti kamatra ugyanis a felperes a szerződéskötés időpontjában egyetlen pénzintézetnél sem kapott volna hosszúlejáratú kölcsönt. Amivel jogalap nélkül gazdagodott, az az ügyleti kamatmérték, amely mellett a szerződéskötés időpontjában - a kölcsönfelvétel célját, futamidejét és egyéb feltételeit is figyelembe véve - felvehető volna forint alapú kölcsönt. Nem hagyható emellett figyelmen kívül az sem, hogy hatályossá nyilvánítás esetén az esetleg még fennálló tartozást az adósnak egy összegben kell megfizetnie, szemben az érvényessé nyilvánítással.

Miután - a fentiek szerint - a szerződés érvénytelensége kizárólag az ügyleti kamatláb szerződésben való feltüntetésének elmaradása miatt volt megállapítható, tekintetbe véve továbbá, hogy ezen érvénytelenségi ok kiküszöbölése a felek közötti elszámolást nem érintette, az elsőfokú bíróság helytállóan utasította el a felperes szerződés érvénytelenségére alapított, s ebből adódóan már jogalapját tekintve megalapozatlan marasztalási igényét.

Törzskönyv

Bár a felperes által megjelölttől eltérő indokok alapján, az ítéletábla megalapozottnak találta a törzskönyv kiadására, valamint az opciós jog törlésére irányuló fellebbezést.

Nem osztja az ítéletábla az alperesnek azt az álláspontját, hogy a törzskönyv birtokban tartása a kölcsönszerződéshez kapcsolódó atipikus biztosítéknak tekinthető. Kétségtelen, hogy a Ptk. 200. § (1) bekezdésében megfogalmazott szerződési szabadság elvéből következően - ilyen tartalmú jogszabályi tiltás hiányában - nincs akadálya annak, hogy a kölcsön visszafizetésének atipikus biztosítékként a felek kikössék a kölcsönadó javára a törzskönyv birtoklásának jogát mindaddig, amíg a kölcsönbevevő a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségeit nem teljesíti maradéktalanul. A perbeli esetben azonban a felek ilyen tartalmú megállapodást nem kötöttek. Az opciós szerződés 7. pontja szerint a felek a vételi jog - és nem a kölcsönszerződésből eredő kötelezettség - biztosítására kötöttek ki az alperes javára elidegenítési és terhelési tilalmat a vételi jog tárgyát képező gépjárműre. Az Üsz. VI.1. pontja ezzel összhangban rendelkezik úgy, hogy „a kölcsönbevevő köteles a hatósági nyilvántartásba a gépjármű forgalmi engedélyébe és a törzskönyvbe a hitelező javára - a felek között létrejött szerződésnek megfelelően - a vételi jogot, vagy a jelzálogjogot és annak biztosítására az elidegenítési és terhelési tilalmat bejegyeztetni és ennek megfelelően úgy rendelkezni, hogy a hatóság a törzskönyvet a hitelező, mint a korlátozás jogosítottja részére küldje meg.” Az idézett szerződési feltétel megszövegezése, annak nyelvtani értelme is azt támasztja alá, hogy a felek a törzskönyv alperes részére történő megküldésével az alperes opciós jogát kívánták biztosítani. Ennek megfelelően a törzskönyv birtoklásához való jog az opciós joghoz kapcsolódó járulékos jogosultság.

Az alperes opciós joga az opciós szerződés 5. pontja értelmében annak megkötésétől számított 5 évig, azaz 2012. május 21. napjáig állt fenn. Az alperes ez alatt az idő alatt opciós jogát nem gyakorolta, következésképpen e jogosultsága és ezzel együtt az e jogát biztosító törzskönyv birtokban tartásának joga is megszűnt. Ennek megfelelően a felperes mint a gépjármű tulajdonosa megalapozottnak kérte a törzskönyv kiadását és az alperes vételi jogának töröltetését.

Perérték

Az ítéletábla az elsőfokú eljárás pertárgyértékét az elsőfokú bíróságtól eltérően határozta meg. A Pp. 24. § (1) bekezdésében foglaltak szerint ugyanis a pertárgy értékének megállapításánál a keresettel érvényesített követelés, vagy más jog értéke az irányadó. Jelen ügyben a felperes a pénzfizetésre irányuló marasztalási keresetét a szerződés érvénytelenségére alapította azzal, hogy az érvénytelenség alkalmazandó jogkövetkezménye a szerződés hatályossá nyilvánítása, amelynek

Zanóczné dr. Ocskó Erzsébet sk. . Lengyel Nóra sk.
előadó bírótáblabíró